



Barnaheill

Nefndasvið Alþingis
Allsherjar- og menntamálanefnd
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík 27. febrúar 2018

Meðfylgjandi er umsögn Barnaheilla - Save the Children á Íslandi um frumvarp til laga um breytingu á almennum hegningarlögum (stafrænt kynferðisofbeldi). (Þingskjal 37 — 37. mál.)

Virðingarfyllst,
f.h. Barnaheilla - Save the Children á Íslandi

Erna Reynisdóttir,
framkvæmdastjóri

Umsögn Barnaheilla – Save the Children á Íslandi um frumvarp til laga um breytingu á almennum hegningarlögum (stafrænt kynferðisofbeldi)

Barnaheill – Save the Children á Íslandi hafa fengið til umsagnar ofangreint frumvarp og þakka fyrir það. Barnaheill vinna að vernd barna gegn ofbeldi, þ.á m. kynferðisofbeldi og hafa frá árinu 2001 rekið ábendingalínu um ólöglegt og óviðeigandi myndefni á neti sem varðar börn á einhvern hátt. Samtökin eru þátttakendur í alþjóðlegu samstarfi ábendingalína um allan heim undir regnhlífasamtökunum Inhope. Inhope vinna gegn útbreiðslu kynferðisofbeldis gegn börnum á neti.

Um stafrænt kynferðisofbeldi gegn börnum gildir ákvæði 210. gr. a. hegningarlaga. Var það tekið upp í almenn hegningarlög við fullgildingu Lanzarote samningsins um vernd barna gegn kynferðislegri misneytingu og kynferðislegri misnotkun.

Fyrri málslíður 1. mgr. þess hljóðar svo:

Hver sem framleiðir, flytur inn, aflar sér eða öðrum eða hefur í vörslu sinni ljósmyndir, kvikmyndir eða sambærilega hluti sem sýna börn á kynferðislegan eða klámfenginn hátt skal sæta sektum eða fangelsi allt að 2 árum ef brot er stórfellt.

Að mati Barnaheilla er mikilvægt að höfð sé hliðsjón af þessu ákvæði þegar sett er regla sem lögfestir refsingu við öðru stafrænu kynferðisofbeldi en gagnvart börnum.

Eftirfarandi þarf að hafa í huga:

Í frumvarpi því sem liggur fyrir þingi er lagt til að orðalag ákvæðisins verði á þessa leið: Hver sem af ásetningu dreifir mynd- eða hljóðefni sem sýnir nekt eða kynferðislega hegðun einstaklings án samþykkis hans skal sæta fangelsi allt að 6 árum. Sé brot framið af stórkostlegu gáleysi varðar það sektum eða fangelsi allt að 3 árum.

Hámarksrefsing:

Í 210. gr. a er hámarksrefsing 2 ár, en í frumvarpi því sem hér er til skoðunar er mælt til að hámarksrefsins verði 6 ár. Verði frumvarpið að lögum mætti ætla að löggjafinn liti það alvarlegri augum að beita fullorðna stafrænu ofbeldi en börn. Líklegra er að mati Barnaheilla að um yfirsjón sé að ræða og því mikilvægt að samræma þessi tvö ákvæði áður en frumvarpið verður að lögum.

Misræmi á milli ákvæða hvað varðar framleiðslu:

Ekki er rætt um framleiðslu myndefnis í frumvarpi því sem hér er til skoðunar en það er hins vegar um það rætt í 210. gr. a. hgl. og þykja Barnaheillum ástæða til að fjalla um framleiðslu myndefnis einstaklinga af sjálfum sér eftir 15 ára aldur.

Þegar rætt er um framleiðslu myndefnis sem sýnir börn eða fullorðna á kynferðislegan hátt þarf að skilja á milli efnis sem framleitt er af einstaklingi af sjálfum sér og þess þegar einhver tekur myndir af eða gerir myndbönd af einstaklingi sem ekki hefur veitt samþykki sitt fyrir því. Að mati Barnaheilla er það hluti af sjálfsákvörðunarrétti einstaklinga hvort þeir velji að taka myndir af sjálfum sér, hvort sem um er að ræða nektarmyndir eða aðrar, til þess að eiga eða deila með öðrum með því að sýna þær eða senda þær rafrænt. Þó þarf að hafa í huga rétt barna til verndar gegn sjálfskaðandi hegðun eða ofbeldi sem þau kunna að verða fyrir við dreifingu myndefnis sem þau hafa sjálf framleitt eða búið til. Réttur til verndar togast þó á við rétt barna til að hafa skoðanir og taka ákvarðanir um eigið líf sem og að taka aukna ábyrgð á eigin ákvörðunum eftir því sem aldur og þroski leyfir. Börn njóta kynfrelsis við 15 ára aldur og því má segja að við það aldursmark eigi þau jafnframt að njóta meira frelsis en yngri börn við að taka ákvarðanir um eigin kynferðislega hegðun og þátttöku svo lengi sem þau skaða ekki aðra. Óumdeilt er að kynferðislegar myndir eru í nútímasamfélagi teknar og þeim deilt sem hluti af kynferðislegum samskiptum einstaklinga sín á milli. Það er veruleiki sem við breytum ekki að mati Barnaheilla og því mikilvægt að lög séu skýr um það skilyrði refsheimildar sé brotið hafi verið gegn kynfrelsi eða sjálfsákvörðunarrétti einstaklinga. Dreifing slíks myndefnis án skýrs samþykkis þess sem á mynd birtist á að vera refsiverð, vegna þess að hún brýtur freklega gegn rétti einstaklingsins til að taka ákvarðanir um birtingu mjög persónulegra upplýsinga. Að mati Barnaheilla þarf því að gera ráð fyrir undantekningu frá refsíákvæði 210. gr. a. þegar um er að ræða myndefni sem tekið hefur verið af einstaklingi á aldrinum 15-18 ára, af eigin líkama sem hluta af kynferðislegum samskiptum hans við jafningja. Ekki á að vera hægt að ákæra og refsa börnum fyrir slíka háttsemi, en eins og núverandi ákvæði er orðað má gera ráð fyrir að það sé hægt. Tilgangur ákvæðisins er vitaskuld sá að vernda börn frá því að aðrir framleiði myndefni af þeim í þeim tilgangi að beita þau kynferðisofbeldi og til að dreifa myndefninu á internetinu. Mikilvægt er að hrófla ekki við þeirri reglu ákvæðisins.

Skoðun og varsla:

Þegar um er að ræða myndefni sem sýnir börn eldri en 15 ára eða aðra einstaklinga á kynferðislegan hátt er mikilvægt að undanskilja þá einstaklinga refsingu sem hafa mótttekið kynferðislegt myndefni frá jafningja sem hluta af frjálsum kynferðislegum samskiptum þeirra með samþykki beggja, fyrir að skoða eða hafa í vörslu sinni slíkt efni. Það ætti hins vegar að vera óumdeilanlega refsivert að deila áfram slíku myndefni án samþykkis þess sem á myndefninu birtist.



Að mati Barnaheilla er mikilvægt að gera breytingar á ákvæði 210. gr. a. hgl. samhliða þeirri breytingu á hgl. sem lagt er til að gerði verði í frumvarpi því sem hér er til umsagnar, hvað varðar þau atriði sem hér hafa verið rædd.

Barnaheill – Save the Children á Íslandi vinna að bættum mannréttindum barna og hafa Barnasáttmálann að leiðarljósi í öllu sínu starfi.

Bréf

Alþingi, nefndasvið
Austurstræti 8 - 10
150 REYKJAVÍK

Reykjavík, 2. mars 2018
2018010037

Efni: Umsögn - frumvarp til laga um breytingu á almennum hegningarlögum nr. 19/1940 (stafrænt kynferðisofbeldi) - 37. mál.

Efni: Umsögn Barnaverndarstofu um frumvarp til laga um breytingu á almennum hegningarlögum nr. 19/1940 (stafrænt kynferðisofbeldi), 37. mál.

Barnaverndarstofa vísar til erindis nefndasviðs Alþingis, dags. 12. febrúar 2018, þar sem stofunni var gefið tækifæri á að gefa allsherjar- og menntamálanefnd Alþingis umsögn um frumvarp til laga um breytingu á almennum hegningarlögum nr. 19/1940 (stafrænt kynferðisofbeldi). Þakkar Barnaverndarstofa fyrir að fá tækifæri til þess að tjá sig um frumvarpið.

Barnaverndarstofa fagnar því að fram sé komið frumvarp sem tekur sérstaklega á því sem kallað er stafrænt kynferðisofbeldi og ítrekar fyrri umsagnir sínar um að rétt sé að fagna því ef skerpt verður á ákvæðum almennra hegningarlaga að þessu leyti.

Frá 1. janúar 2014 hefur Barnaverndarstofa tekið saman tölur er varða mál sem þessi og koma í Barnahús. Benda þær tölur til þess að hér sé um að ræða mál sem brýnt er að ekki leiki vafi á um að um refsiverða háttsemi sé að ræða. Á árinu 2014 komu í Barnahús átta börn á aldrinum 12 – 15 ára þar sem barn hafði sent kynferðislegar myndir af sér, fjögur börn á aldrinum 8 – 15 ára voru þvinguð til að taka/senda kynferðislegar sjálfsmyndir og alls 24 börn á aldrinum 5 – 17 ára voru í þeirri stöðu að kynferðislegar ljósmyndir eða myndbönd voru sýndar eða teknar (fengu sendar kynferðislegar myndir). Á árinu 2015 komu í Barnahús átta börn á aldrinum 13 – 17 ára þar sem barn hafði sent kynferðislegar myndir af sér, fjögur börn á aldrinum 13 – 17 ára voru þvinguð til að taka/senda kynferðislegar sjálfsmyndir og alls 11 börn á aldrinum 7 – 17 ára voru í þeirri stöðu að kynferðislegar ljósmyndir eða myndbönd voru sýndar eða teknar (fengu sendar kynferðislegar myndir). Á árinu 2016 komu í Barnahús 5 börn á aldrinum 12 – 14 ára þar sem barn hafði sent kynferðislegar myndir af sér, 3 börn á aldrinum 12 – 14 ára voru þvinguð til að taka/senda kynferðislegar sjálfsmyndir og alls 17 börn á aldrinum 8-15 ára voru í þeirri stöðu að kynferðislegar ljósmyndir eða myndbönd voru sýndar eða teknar (fengu sendar kynferðislegar myndir). Á árinu 2017 komu í Barnahús 6 börn á aldrinum 12 – 16 ára þar sem barn hafði sent kynferðislegar myndir af sér, 2 börn 12 ára voru þvinguð til að taka/senda kynferðislegar sjálfsmyndir og alls 10 börn á aldrinum 7 – 17 ára voru í þeirri stöðu að kynferðislegar ljósmyndir eða myndbönd voru sýndar eða teknar (fengu sendar kynferðislegar myndir).

Þrátt fyrir að texti frumvarpsins og greinargerðin sé skýr og taki á flestum þeim atriðum sem upp geta komið í tengslum við mál sem þessi, og sé í raun víðtækari en að frumvarpið taki einöngu til hefndarkláms, þá telur Barnaverndarstofa rétt að benda á nokkur atriði sem stofan telur brýnt að skerpt sé á í frumvarpinu í meðförum Alþingis.

Þótt svonefnt „hefndarklám“ (revenge porn) sé vissulega algengt birtingarform kynferðilegrar misneytingar getur tilefni hennar átt sé margbreytilegar ástæður. Ein slík er tilraun til kúgunar og hefur það að markmiðið að fá eða þvinga þolanda til tiltekinna athafna, t.d. með tælingu eða hótun um myndbirtingu á vefnum (svonefnd „sexstortion“). Ekki er í frumvarpinu tekið á þessum þáttum ólögðra birtinga kynferðislegra mynda, hvorki af börnum né fullorðnum og er brýnt að breyta frumvarpinu að þessu leyti. Sama gildir um þau tilvik þar sem myndum og/eða myndböndum er breytt til þess að láta líta þannig út að einstaklingur sé í kynferðislegum athöfnum eða stellingum. Að mati Barnaverndarstofu er því nauðsynlegt að tilgreina í hegningarlögum refsinaemi hótana sem þolandi kann að verða fyrir í þessu samhengi. Í ljósi þessa veltir Barnaverndarstofa því upp hvort rétt sé að að fela refsiréttarnefnd að taka málið til skoðunar, enda um brýna lagabreytingu að ræða sem mikilvægt er að tekið sé á öllum þáttum myndbirtinga eða þvingana tengdum sendingum á kynferðislegum myndum þegar hegningarlögum verður breytt hvað þessa þætti varðar.

Einnig er ekki gert ráð fyrir að refsing sé þyngd ef brotþoli er undir 18 ára aldri, en almennt eru refsingar við kynferðisbrotum þyngri ef brotþoli er á barnsaldri. Telur Barnaverndarstofa því jafnframt mikilvægt að frumvarpinu verði breytt hvað þetta varðar.

Í þriðja lagi þá tekur frumvarpið ekki á því hvað gera eigi í þeim tilvikum þar sem unglingur sendir sjálfviljugur mynd af sér, t.a.m. til kærasta eða kærustu, og í raun er slík sending dreifing á barnaklámi og refsiverð háttsemi. Barnaverndarstofa telur brýnt að slíkar sendingar sakhæfra ungmenna til jafningja sé ekki gerð refsiverð.

Þess má geta að Lanzasote nefnd Evrópuráðsins, sem hefur eftirlit með framkvæmd bindandi samnings Evrópuráðsins um vernd barna gegn kynferðislegri misneytingu og kynferðisofbeldi, gaf á árinu 2015 sérstakt álit (opinion) er varðar ákvæði 23. gr. samningsins með hliðsjón af upplýsinga- og margmiðlunartækni. Er álitid, sem fjallar að megin stefnu til um tælingu á netinu, aðgengilegt á heimasíðu nefndarinnar (sjá hér: [http://sacp.government.bg/media/uploads/t-es\(2015\)04_final_opinion_23_en.pdf](http://sacp.government.bg/media/uploads/t-es(2015)04_final_opinion_23_en.pdf)[1].pdf). Barnaverndarstofa vekur sérstaklega athygli á því sem fram kemur í 18. lið álitins varðandi það að erfitt sé að átta sig á umfangi þessara mála þar sem þau koma ekki í ljós fyrr en þolandinn greinir frá málinu eða í framhaldi af rannsókn yfirvalda. Hvetur Barnaverndarstofa allsherjar- og menntamálanefnd að öðru leyti til þess að kynna sér álitid við afgreiðlu málsins út úr nefndinni.

Barnaverndarstofa veitir allsherjar- og menntamálanefnd Alþingis fúslega allar nánari upplýsingar og skýringar sem þörf er á verði óskað eftir því og er reiðubúin að mæta á fund nefndarinnar verði þess óskað.

Virðingarfyllst
f.h. Barnaverndarstofu



Heiða Björg Pálmadóttir

Til nefndasviðs Alþingis

Sent rafrænt á: nefndasvid@althingi.is

Reykjavík, 6. mars 2018.

Efni: Umsögn Dómarafélags Íslands um frumvarp til laga um breytingu á almennum hegningarlögum nr. 19/1940 (stafrænt kynferðisofbeldi), lagt fram á 148. löggjafarþingi 2017 – 2018, þingskjal 37 – 37. mál.

Vísað er til umsagnarbeiðni nefndasviðs Alþingis um framangreint frumvarp sem barst stjórn Dómarafélags Íslands (DÍ) með tölvupósti 12. febrúar sl. Umsagnarfrestur var veittur til 2. mars sl. en viðbótarfrestur var veittur að beiðni félagsins til dagsins í dag.

Með 1. gr. frumvarpsins er gert ráð fyrir því að á eftir 210. gr. b. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 komi ný grein, 210. gr. c., svohljóðandi:

„Hver sem af ásetningi dreifir mynd- eða hljóðefni sem sýnir nekt eða kynferðislega hegðun einstaklings án samþykkis hans skal sæta fangelsi allt að 6 árum.

Sé brot framið af stórkostlegu gáleysi varðar það sektum eða fangelsi allt að 3 árum..

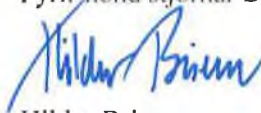
Almennt má taka undir það með flutningsmönnum frumvarpsins að æskilegt sé að taka ákvæði almennra hegningarlaga til endurskoðunar vegna tæknilegrar þróunar og samfélagslegra breytinga. Af hálfu stjórnar DÍ er þó lögð rík áhersla á mikilvægi þess að vandað sé til undirbúnings þegar lagðar eru til breytingar á almennum hegningarlögum. Vísað er til umsagnar stjórnar DÍ sem veitt var 3. febrúar 2016 í tilefni af frumvarpi til laga um breytingu á almennum hegningarlögum nr. 19/1940 (bann við hefndarklámi), sem lagt var fram á 145. löggjafarþingi (11. mál). Virðist það frumvarp fyrirrennari þess frumvarps sem hér er til umfjöllunar, en bæði frumvörpin eru svokölluð þingmannafrumvörp. Í umsögninni var bent á dóma Hæstaréttar Íslands í málum nr. 242/2007 og 312/2015 og að núgildandi ákvæði almennra hegningarlaga nr. 19/1940 taki nú þegar til þeirrar háttsemi sem frumvarpinu væri ætlað að taka til. Þá var tekið undir sjónarmið sem komið höfðu fram í umsögnum refsiréttarnefndar (innanríkisráðuneytis) og ríkissaksóknara, og birtar voru með þingmálinu undir liðnum „erindi og umsagnir frá fyrri þingum“, um nauðsyn þess að fram færi ítarlegri athugun á viðfangsefninu, m.a. á lagaumhverfi og dómaframkvæmd í nágrannalöndum okkar, og refsiréttarleg greining, áður en lengra yrði haldið. Var lögð áhersla á þessi sjónarmið af hálfu fulltrúa stjórnar DÍ sem mætti á 42. fund allsherjar- og menntamálanefndar á 145. löggjafarþingi þann 4. mars 2016 vegna umsagnar við fyrra frumvarp.

Það frumvarp sem nú er lagt fram er vissulega breytt frá fyrra frumvarpi, en stjórn DÍ fær ekki séð af greinargerð með frumvarpinu að viðhlítandi greining og undirbúningur hafi farið fram. Hefur frumvarpið ekki fengið yfirferð réttarfarsnefndar samkvæmt því sem fram kom við umræður á Alþingi 31. janúar sl. Í

ljósi framanritaðs mælist stjórn DÍ til þess að frumvarpið fái ítarlega skoðun áður en það verður borið undir atkvæðagreiðslu.

Stjórn DÍ sér ekki ástæðu til að fjalla frekar um efni frumvarpsins á þessu stigi málsins, en bendir t.d. á umsagnir ríkissaksóknara og héraðssaksóknara um málið sem birtar hafa verið á vef Alþingis, en þær umsagnir gefa til kynna að breytinga sé þörf á efni frumvarpsins.

Fyrir hönd stjórnar DÍ,



Hildur Briem



HÉRAÐSSAKSÓKNARI

Alþingi
nefndasvid@althingi.is

Reykjavík, 21. febrúar 2018

Tilvísun: 201802-0115

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um almenn hegningarlög (kynferðisbrot), 37. mál

Allsherjar- og menntamálanefnd Alþingis hefur sent héraðssaksóknara til umsagnar frumvarp til laga um almenn hegningarlög (kynferðisbrot), 419. mál.

Með frumvarpinu er lagt til að nýtt ákvæði bætist við kynferðisbrotakafla almennra hegningarlaga, 210. gr. c, þar sem lögð verður refsing við stafrænu kynferðisofbeldi. Í frumvarpinu er stafrænt kynferðisofbeldi skilgreint sem dreifing mynd- eða hljóðefnis sem sýnir nekt eða kynferðislega hegðun einstaklings án samþykkis hans. Að mati héraðssaksóknara er það til bóta að ákvæði sem kveður á um refsinaemi stafræns kynferðisofbeldis verði sett í almenn hegningarlög en telur hins vegar að skilgreining hugtaksins gangi ekki nógu langt. Einugis er þar kveðið á um refsinaemi þess að dreifa nánar tilgreindu efni án samþykkis en ekki t.d. um það að framleiða eða búa til slíkt efni. Í dómaframkvæmd hefur það verið talið falla undir 209. gr. almennra hegningarlaga að, annars vegar, taka mynd sem sýnir nekt eða kynferðislega háttsemi einstaklings án hans samþykkis og hins vegar, að dreifa slíku efni eða deila með öðrum. Má hér nefna m.a. dóm Hæstaréttar í máli nr. 242/2007.

Þá má benda á að stundum er andliti af einstaklingi skeytt með tölvutækni inn á mynd eða myndefni af kynferðislegum toga og þannig látið líta út fyrir að myndefnið sé af viðkomandi. Að mati héraðssaksóknara er rétt að ákvæði sem tekur á stafrænu kynferðisofbeldi taki jafnframt til slíkrar háttsemi.

Loks er á það bent að skerpa mætti nánar á því í greinagerð hvað sé átt við með dreifingu, þ.e. að undir dreifingu falli m.a. öll deiling á efninu þ.m.t. það að sýna einum eða fleiri myndefnið.

Héraðssaksóknir leggur því til að þær breytingar verði gerðar á frumvarpinu að refsinaemi háttseminnar nái til þess að taka eða útbúa mynd og hljóðefni sem sýnir nekt eða kynferðislega hegðun/háttsemi einstaklings, að breyta efni af kynferðislegum toga þannig að það virðist vera af öðrum einstaklingi og hvers kyns deilingar og dreifingar á slíku efni.

Embætti héraðssaksóknara

Kolbrún Benediktsdóttir, varahéraðssaksóknari

5. mars 2018
Hallveigarstöðum, Reykjavík

Efni: Umsögn Kvenréttindafélags Íslands um frumvarp til laga um breytingu á almennum hegningarlögum, nr. 19/1940 (stafrænt kynferðisofbeldi). Þingskjal 37 — 37. Mál.

Kvenréttindafélag Íslands fagnar því að nú liggi fram frumvarp til laga um banni við stafrænu kynferðisofbeldi.

Stafrænt kynferðisofbeldi er ný birtingarmynd ofbeldis þar sem efni sem sýnir nekt eða kynferðislega hegðun einstaklings án samþykkis hans er sett í dreifingu á netinu og með öðrum leiðum. Stafrænt kynferðisofbeldi er sífellt algengara hér á landi og þolendur þess eiga fá ráð til að bregðast við birtingu þess. Erfitt er að eyða efni sem einu sinni er komið á netið.

Kvenréttindafélag Íslands hefur síðustu árin lagt sitt af mörkunum til að stuðla að vitundarvakningu um stafrænt kynferðisofbeldi og afleiðingar þess, bæði beinar afleiðingar fyrir þolendur, svo sem sálrænar, fjárhagslegar og líkamlegar, en einnig samfélagslegar afleiðingar, en að mati félagsins er stafrænt kynferðisofbeldi bein ógn við lýðræðið þar sem myndbirtingar af viðkvæmu efni án samþykkis einstaklinga stuðlar að þöggun og getur hindrað þá í því að taka fullan þátt í samfélagslegri umræðu.

Fyrsta greinin um stafrænt kynferðisofbeldi birtist í ársriti Kvenréttindafélagsins 19. júní árið 2014 („Nektarmyndamenning netheima: Krípskot og hefni klám“ eftir Ragnheiði Davíðsdóttur), árið 2015 gaf félagið út skýrsluna *Stöðvum hrelli klám: Löggjöf og umræða* eftir Vigdísí Friðu Þorvaldsdóttur, þar sem farið var yfir erlenda löggjöf um stafrænt kynferðisofbeldi, rannsókuð viðhorf ungs fólks til stafræns kynferðisofbeldis, og farið stuttlega yfir sögu og umfang stafræns kynferðisofbeldis á Íslandi.

Árið 2017 hélt félagið fagraðstefnu um stafrænt ofbeldi þar sem fólk sem vinnur að málum sem tengjast stafrænu ofbeldi og fólk sem hefur sérþekkingu á málefnum kom saman og ræddi málin, og sama ár 2017 kom út skýrslan *Online Violence Against Women in the Nordic Countries* og eru höfundar hennar Ásta Jóhannsdóttir, Mari Helenedatter Aarbakke og Randi Theil Nielsen sem birtu niðurstöður samnorrænnar rannsóknar sem félagið vann um stafrænt ofbeldi gegn konum á Norðurlöndum, með áherslu á upplifun þolenda á réttlæti, í samstarfi við Kvinderådet í Danmörku og KUN – Senter for kunnskap og likestilling í Noregi. Rannsóknin var framkvæmd í þremur löndum, Íslandi, Noregi og Danmörku, og var markmið hennar að rannsaka mismunandi birtingarmyndir stafræns ofbeldis í þessum þremur löndum og hvernig þolendur upplifa leitina að réttlæti vegna þessa ofbeldis. Með rannsókninni voru kortlagðar þær leiðir sem þolendur stafræns ofbeldis hafa farið til að leita réttar síns og markmið hennar var að skrásetja hvað virkar vel í því ferli og hvað betur má fara. Í rannsókninni voru tekin viðtöl við þolendur stafræns ofbeldis, við fulltrúa lögreglunnar sem hafa unnið að rannsókn mála tengdum stafrænu ofbeldi, og við fulltrúa frjálsra félagasamtaka sem hafa aðstoðað þolendur við að leita lagalegs réttar síns.

Skilningur samfélagsins á stafrænu kynferðisofbeldi hefur gjörbreyst á aðeins örfáum árum í kjölfar mikillar umræðu og hugrekkis þolenda sem hafa komið fram opinberlega til að greina frá reynslu sinni. Þegar Kvenréttindafélagið fjallaði fyrst um fyrirbærið beittum við hugtakið „hefni klám“ eða „hefndarklám“, sem er bein þýðing úr ensku, en hugtakið „revenge

pornography” er í daglegu tali notað um þess lags ofbeldi í enskumælandi löndum. Síðar tók félagið að nota hugtakið “hrelliklám” í viðleitni til þess að færa skömmina frá þolendum yfir á gerendur sem dreifa efni til að hrella aðra. Síðustu tvö árin hefur þó félagið notað hugtökin “stafrænt ofbeldi” og “stafrænt kynferðisofbeldi” yfir fyrirbærið því að, eins og flutningsmenn þessa frumvarp benda á, er fyrri orðanotkun ekki talin lýsandi fyrir þann verknað sem henni er ætlað að lýsa, m.a. vegna þess að verknaðurinn felur ekki endilega í sér þann tilgang að hefna eða hrella, sem og að hugmyndir fólks um hvað teljist til kláms eru æði misjafnar.

Þetta er í þriðja skipti sem að frumvarp liggur fyrir Alþingi til að banna stafrænt kynferðisofbeldi og ber þetta frumvarp merki þess hve mikið skilningur okkar á þessum glæp hefur aukist. Við tökum undir orð flutningsmanna að framleiðsla, birting og dreifing slíks hljóð- eða myndefnis sé ekki klám í nútímalegum skilningi flests fólks, heldur form kynferðisofbeldis og að það sé skylda samfélagsins að viðurkenna ofbeldið og að tryggja að við beitingu þess séu í gildi viðurlög.

Kvenréttindafélag Íslands er sammála þessu frumvarpi í grófum dráttum. Félagið fagnar því að stafrænt kynferðisofbeldi sé sett í XXII. kafla almennra hegningarlaga um kynferðisbrot sem tryggir það að slík brot muni ávallt sæta rannsókn þegar grunur er um brot og ákæru þegar sönnunargögn teljast nægileg. Félagið fagnar því að hámarksrefsing vegna slíkra brota verði 6 ár, sem undirstrikar alvarleika þessara brota.

Kvenréttindafélag Íslands mælir þó með að þessi grein sé flutt undir 199. grein XXII. kafla almennu hegningarlaganna nr. 19/1940 um kynferðislega áreitni. Í frumvarpinu er þessi grein sett undir 210. grein laganna sem fjallar um birtingu og dreifingu á klámi. Kvenréttindafélag Íslands vill leggja áherslu að stafrænt kynferðisofbeldi er ofbeldi og telur að löggjöfin skuli skilgreina það sem slíkt. Bann við stafrænu kynferðisofbeldi væri betur sett undir 199. grein sem tilgreinir kynferðislega áreitni.

Kvenréttindafélag Íslands telur mikilvægt að ekki megi gera ólögmætar myndbirtingar sem sýni nekt einstaklinga, ef myndbirtingin er í almannahag. Þolendur kynferðislegrar áreitni og annarra kynferðisbrota eiga að geta deilt ljósmyndum til að styðja mál sitt. Ekki á t.d. að vera saknæmt að deila ljósmyndum af einstaklingi sem „flassar“ eða afhjúpar kynfæri sín á götu úti. Einnig ætti t.d. ekki að vera saknæmt þegar einstaklingur sem hefur verið áreittur með óumbeðnum ljósmyndum af kynfærum deilir þeim til sönnunar um að áreitið hafi átt sér stað.

Einnig viljum við hvetja stjórnvöld til að innleiða Evrópuráðssáttmálann um afnám ofbeldis gegn konum, hinn svokallaða Ístanbúlsáttmála. Við minnum á að árið 2016 skilaði nefnd Sameinuðu þjóðanna um afnám allrar mismunar gagnvart konum tilmæli til íslenskra stjórnvalda um hvað betur má fara í jafnréttismálum hér á landi og gagnrýnir þar íslensk stjórnvöld fyrir að hafa ekki innleitt Ístanbúlsáttmálann og uppfylli þar með ekki alþjóðlega sáttmála og samninga (CEDAW/C/ISL/CO/7-8, mgr. 20). Tekur Kvenréttindafélag Íslands undir þessa gagnrýni.



Brynhildur Heiðar- og Ómarsdóttir
framkvæmdastýra Kvenréttindafélags Íslands



MANNRÉTTINDASKRIFSTOFA ÍSLANDS
ICELANDIC HUMAN RIGHTS CENTRE

Reykjavík, 12. febrúar 2018..

Alþingi
Nefndasvið
Austurstræti 8-10
150 REYKJAVÍK

Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um frumvarp til laga um almenn hegningarlög (stafrænt kynferðisofbeldi) , þskj. 37, 37. mál.

Mannréttindaskrifstofu Íslands (MRSÍ) hefur borist til umsagnar frumvarp til laga um almenn hegningarlög. Lagt er til að á eftir 210. gr. b almennra hegningarlaga nr. 19/1940, verði bætt við gr. 210. c, sem taki til stafræns kynferðisofbeldis.

Áður hafa verið lögð fram frumvörp á Alþingi um breytingu á kynferðisbrotakafla almennra hegningarlaga hvað varðar bann við hefndarklámi. MRSÍ fagnar því að nú skuli rætt um stafrænt kynferðisofbeldi í stað hefndarkláms því bæði er að oft er efni sem sýnir einstakling á nakinn eða á kynferðislegan hátt, sem dreift er án hans samþykkis, ekki dreift í hefndarskyni sem og að hér er athæfið kallað réttu nafni, þ.e. kynferðisofbeldi.

MRSÍ veltir því þó fyrir sér hvort ákvæðið sé ekki of almennt orðað. Í frumvörpum sem hafa verið lögð fram á fyrri þingum hefur verið lagt til að gera refsivert að flytja inn, afla sér eða öðrum, birta eða dreifa myndefni, kvikmyndum, ljósmyndum eða sambærilegum hlutum sem sýna einstakling nakinn eða á kynferðislegan hátt, án samþykkis þess er á myndunum er. Í því frumvarpi sem hér er lagt fram er einungis talað um dreifingu mynd- eða hljóðefnis. Að mati MRSÍ færi betur á því að halda fyrra orðalagi svo ljóst sé að fleiri þættir falli hér undir en dreifing, og mætti bæta við að búa til eða breyta myndefni því oft er myndefni breytt þannig að höfði einstaklings er skeytt við nakinn líkama, jafnvel í kynferðislegum athöfnum eða efni skeytt saman á einhvern hátt sem fallið gæti undir ákvæði um stafrænt kynferðisofbeldi.

MRSÍ fagnar því að lagt er til að hámarksrefsing við stafrænu kynferðisofbeldi verði sex ár þegar brot er framið af ásetningi. Svo sem segir í greinargerð með frumvarpinu þá er ljóst að stafrænt kynferðisofbeldi hefur alvarlegar afleiðingar og með beitingu þess er vegið með mjög alvarlegum hætti að persónu og frelsi brotþola.



MANNRÉTTINDASKRIFSTOFA ÍSLANDS
ICELANDIC HUMAN RIGHTS CENTRE

Loks vill MRSÍ benda á að stór hluti brotþola starfræns kynferðisofbeldis sem og gerendur í slíkum málum eru ungir að árum, jafnvel enn á barnsaldri. Því verður vart tíundað mikilvægi þess að fræða ungt fólk um áhrif þess að dreifa nektarmyndum og öðrum kynferðislegum myndum, svo þau átti sig á þýðingu slíkra brota og þeim alvarlegu afleiðingum sem þau geta haft.

Virðingarfyllst,

f.h. Mannréttindaskrifstofu Íslands

Margrét Steinarsdóttir

framkvæmdastjóri

RÍKISSAKSÓKNARI

SJF/

Reykjavík, 2. mars 2018

Tilvísun ríkissaksóknara: 201802-0092

Allsherjar- og menntamálanefnd Alþingis hefur sent ríkissaksóknara til umsagnar frumvarp til laga um almenn hegningarlög (stafrænt kynferðisofbeldi), 37. mál.

Að mati ríkissaksóknara eru efni til að bregðast við þeirri háttsemi sem í opinberri umræðu hefur verið vísað til sem stafrænt kynferðisofbeldi, en áður hefnarklám eða hrelliklám. Slík brot koma í vaxandi mæli til meðferðar hjá lögreglu og ákærvaldi. Ríkissaksóknari tekur undir það sjónarmið, að dreifing á mynd- eða hljóðefni sem sýnir nekt eða efni af kynferðislegum toga sé brot gegn friðhelgi einkalífs og um leið kynferðisbrot, með því að það brýtur gegn kynferðislegum sjálfsákvörðunarrétti brotþola. Veruleiki slíkra brota er iðulega sá að myndum eða myndefni er dreift á netinu sem gerir það að verkum að afleiðingar brotsins eru í senn alvarlegar og langvarandi.

Í þeim málum sem sætt hafa ákæru vegna slíkrar háttsemi hefur hún verið heimfærð undir 233. gr. b almennra hegningarlaga (stórfelldar ærumeiðingar), 209. gr. sömu laga (brot gegn blygðunarsemi) og 3. mgr. 99. gr. barnaverndarlaga, í málum þar sem brotþoli hefur verið undir 18 ára aldri. Ákvæði 233. gr. b almennra hegningarlaga gerir áskilnað um tiltekin tengsl milli brotþola og geranda. Séu slík tengsl ekki fyrir hendi milli geranda og þolanda getur háttsemin varðað við 234. gr. laganna um ærumeiðingar. Þá er almenna reglan aftur á móti sú að sá sem misgert er við þarf að höfða einkarefsimál. Þegar af þeirri ástæðu eru komin upp vandamál við saksókn þessara brota og þar má benda á sjónarmið um jafnræði brotþola í slíkum málum. Þá er það staðreynd, svo sem í frumvarpinu greinir, að ekkert ofangreindra ákvæða var samið með þessa tilteknu háttsemi í huga.

Með frumvarpinu er lagt til að 210. gr. c. bætist við kynferðisbrotakafla almennra hegningarlaga og að lögð verði refsing við stafrænu kynferðisofbeldi. Stafrænt kynferðisofbeldi er í frumvarpinu skilgreint sem dreifing mynd- eða hljóðefnis sem sýnir nekt eða kynferðislega hegðun einstaklings án samþykkis hans. Að mati ríkissaksóknara nær slíkt ákvæði ekki alveg tilgangi sínum taki það ekki jafnframt með skýrum hætti til þeirrar háttsemi að taka/útbúa það mynd- og hljóðefni sem um ræðir. Þá þarf einnig að liggja ljóst fyrir hvað átt sé við með dreifingu efnisins en ríkissaksóknari telur að öll deiling/dreifing á efninu, til eins eða fleiri, eigi að falla undir refsíákvæðið. Einnig telur ríkissaksóknari rétt að refsing fyrir brot gegn 1. mgr. ákvæðisins (ásetningsbrot) geti varðað sektum. Ríkissaksóknari telur því ekki rétt að samþykkja frumvarpið í óbreyttri mynd.


Sigríður J. Friðjónsdóttir
ríkissaksóknari


nefundasvid@althingi.is



Nefndarsvið Alþingis
Allsherjar- og menntamálanefnd
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík 1. mars 2018

Efni: Umsögn Samtaka um kvennaathvarf um frumvarp til laga um breytingu á almennum hegningarlögum (stafrænt kynferðisofbeldi), 37. mál, lp. 148.

Samtök um kvennaathvarf hafa fengið til umsagnar frumvarp til laga um breytingar á almennum hegningarlögum (stafrænt kynferðisofbeldi) þar sem lagt er til að á eftir 210 gr. b laganna komi ný grein 210. gr. c svohljóðandi:

Hver sem af ásetningi dreifir mynd-eða hljóðefni sem sýnir nekt eða kynferðislega hegðun einstaklings án samþykkis hans skal sæta fangelsi allt að 6 árum.

Sé brot framið af stórkostlegu gáleysi varðar það sektum eða fangelsi allt að 3 árum.

Samtök um kvennaathvarf fagna því að fram sé komið frumvarp til breytinga á almennum hegningarlögum sem felur í sér að sett verði sér ákvæði sem tekur á þeim vanda sem stafrænt kynferðisofbeldi er. Eins og fram kemur í greinargerð frumvarpsins hefur með tækniframförum síðastliðinna ára og áratuga orðið til vandi sem taka þarf á með löggjöf. Að mati Samtaka um kvennaathvarf tekur hugtakið stafrænt kynferðisofbeldi sem notast er við í þessu frumvarpi betur utan um þann verknað sem um ræðir heldur en það sem hingað til hefur verið notast við eins og „hrelliklám“ og „hefnarklám“.

Samtök um kvennaathvarf telja þó að með frumvarpinu vanti sér ákvæði/grein sem kveður á um bann við því að taka upp mynd- eða hljóðefni sem sýnir nekt eða kynferðislega hegðun einstaklings án hans samþykkis.

Það hefur færst í vöxt að einstaklingar eru teknir upp á myndband eða hljóðupptöku eða teknar af þeim myndir án þeirra vitundar og án samþykkis t.d. með sérhæfðum búnaði sem einstaklingurinn veit ekki af eða á síma brotamanns.

Í þesskonar brotum hefur hingað til verið stuðst við og ákært á grundvelli 209. gr. almennra hegningarlaga sem Samtök um kvennaathvarf telja að fullnægi ekki skilyrðum um skýrleika refsheimildar og lýsi ekki nægjanlega vel fyrrgreindri háttsemi.

209. gr. almennra hegningarlaga hljóðar svo:

Hver sem með lostugu athæfi særir blygðunarsemi manna eða er til opinbers hneykslis skal sæta fangelsi allt að 4 árum, en fangelsi allt að 6 mánuðum eða sektum ef brot er smávægilegt

Að mati Samtaka um kvennaathvarf þarf sem fyrr segir að taka á þeim vanda sem við blasir með skýru lagaákvæði sem leggur bann við upptökum á því efni sem lagt er til að banna dreifingu á með fyrirliggjandi frumvarpi gr. 210. c.

Samtök um kvennaathvarf hvetja því til þess að frumvarpshöfundar bæti við frumvarpið nýju ákvæði/grein sem kveður á um bann við þeirri athöfn að taka upp mynd- eða hljóðefni sem sýnir nekt eða kynferðislega hegðun einstaklings án hans samþykkis þannig að til verði tvö lagaákvæði eða greinar í stað einnar eins og lagt er til með frumvarpinu. Annað ákvæðið/greinin bannar upptöku án samþykkis og hitt ákvæðið/greinin bannar dreifingu upptökunnar án samþykkis.

Virðingarfyllst,

f.h. Samtaka um kvennaathvarf



Elva Dögg Ásud. Kristinsdóttir



Alþingi, nefndasvið
Austurstræti 8-10
150 REYKJAVÍK

Reykjavík, 2. mars 2018

Efni: Umsögn Stígamóta um frumvarp til laga um breytingu á almennum hegningarlögum, nr. 19/1940 (stafrænt kynferðisofbeldi).

Stígamót lýsa yfir ánægju sinni með framkomið frumvarp. Það er mikilvægt að notast við hugtakið stafrænt kynferðisofbeldi, sem er víðara hugtak en hefndarklám eða hrelliklám. Einnig er jákvætt að hljóðefni hefur verið bætt við og samþykkis-hugtakið er notað til grundvallar því hvernig kynferðisofbeldi er skilgreint í þessum breytingatillögum. Auk þess að dreifing á stafrænu efni án samþykkis er gerð saknæm.

Það er mikilvægt að skilgreiningu á stafrænu kynferðisofbeldi, nái yfir fjölbreyttar birtingarmyndir þess eins og kemur fram í frumvarpinu. Með það í huga viljum við benda á atriði sem okkur finnst vanta í þá skilgreiningu sem verið er að vinna með. Til að gera ólíkar birtingarmyndir stafræns kynferðisofbeldis sýnilegri, höfum við á Stígamótum þróað eftirfarandi skilgreiningu:

Stafrænt kynferðisofbeldi skilgreinum við sem kynferðisofbeldi þar sem einhver birtir, dreifir eða geymir eða hótar að birta, dreifa eða geyma texta og/eða myndefni til dæmis ljósmyndir, kvikmyndir- eða sambærilegt efni þar sem manneskja er sýnd nakin/n eða á kynferðislegan hátt gegn vilja hennar.

Í þessari skilgreiningu er einnig talað um birtingu, dreifingu, geymslu eða að hóta birtingu, dreifingu eða geymslu á texta. Reynslan hefur sýnt að ekki er nóg að tala einungis um myndefni. Mikilvægt er að hafa í huga ólíkar birtingarmyndir sem notaðar eru til að beita einstaklinga stafrænu kynferðisofbeldi. Sem dæmi má taka hótanir eða mútur sem varða samskipti eða dreifingu efnis af kynferðislegum toga. Einnig viljum við benda á að ekki hefur allt stafrænt kynferðisofbeldi farið fram í gegnum netið, t.d. má nefna geymslu á stafrænu efni og hótunum um að dreifa því.

Með tilliti til fjölbreytni og umfangs stafræns kynferðisofbeldis viljum við benda á skýrslu European Women's Lobby (EWL) um stafrænt kynferðisofbeldi:

https://www.womenlobby.org/IMG/pdf/hermetherrights_resource_pack_2017_web_version.pdf

Þar er meðal annars bent á mikilvægi þess að skoða stafrænt kynferðisofbeldi sem eitt afbrigði af kynferðisofbeldi gegn konum. Lykilatriði er að skoða það kynjaða samhengi sem ríkir og skoða ofbeldið í ljósi mismununar gegn konum í víðu samhengi. Þar er bent á mikilvægi þess að öll lagaleg úrræði taki mið af fjölbreyttum birtingarmyndum. Þar á meðal er nefnt: kynbundin hatursorðræða; nauðgunar-, morð- og pyntinga hótanir; kynbundið og/eða kynferðislegt net-einelti, áreiti eða ofsóknir; ósamþykktar myndatökur (e. creepshots); óumbeðin kynferðisleg skilaboð (e. abusive sexting) o.s.frv. Mikilvægt er að benda á hvernig netið er notað til að misnota, hafa áhrif á eða ráðskast með einstaklinga á ýmsa vegu, þar á meðal börn t.d. með tælingum (e. grooming). Þar sem t.d. er tekið upp í leyfisleysi, brotist inn í tölvur einstaklinga o.s.frv. Auk þess er bent á netbundið mansal og vændi þar sem brotapolar eru t.d. tálbeittir eða þvingaðir með myndefni án samþykkis.

Einnig er mikilvægt að allt sé gert til þess að fá betri yfirsýn yfir umfang stafræns kynferðisofbeldis, meðal annars með því að tryggja fjármagn í rannsóknir og endurskoðun verkferla innan kerfisins til að tryggja að hægt sé að fá betri mynd af fjölda og eðli mála. Til þess þarf að tryggja þjálfun og fræðslu tilheyrandi starfsstétta.

Stígamót hvetja þingheim til að vinna að og samþykkja frumvarp sem sýnir skilning og þekkingu á stafrænu kynferðisofbeldi og afleiðingum þess.